

ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕОРІЇ ГЕНДЕРНОЇ ВІДМІННОСТІ В ОСВІТУ ПОЛЬЩІ

Павловська В. В.,

*аспірант Рівненського державного
гуманітарного університету*

Дедалі більшої ваги у теорії освіти та виховання набувають гендерні дослідження. Гендерний підхід у педагогіці дає змогу подолати сталі негативні гендерні стереотипи, розробити сукупність підходів, спрямованих на те, щоб допомогти дітям легко пройти процес соціалізації та гендерної ідентифікації. Вивчення досвіду Польщі у вирішенні гендерних проблем в освіті може стати у нагоді при реформуванні освіти України.

Як зазначають польські дослідники [1], у Польщі не існує такого напрямку освітньої теорії як, наприклад, "освітня теорія для хлопців". Наукові праці, що стосуються гендерного аспекту, мають здебільшого предметом дослідження проблеми гендерних відмінностей в психологічному, соціологічному та освітньому контекстах. Наприклад, К. Чарнецький у своїх працях [2] зосереджується на відмінностях між хлопцями та дівчатами з огляду на їх загальний інтелектуальний розвиток та специфічні інтелектуальні здібності. Автор приходиться до висновку, що визначними чинниками інтелектуального розвитку є не гендерні, а індивідуальні, освітні та соціальні. Досліджуючи процес вивчення математики з точки зору когнітивних можливостей, відзначається, що хлопці, наприклад, схильні до вибору легшого варіанту частіше, ніж дівчата. Пояснюється цей факт наступним чином: розвиток когнітивних здібностей найчастіше пов'язаний з мотиваційними факторами зі сфери індивідуального досвіду.

Досвід, який дитина постійно здобуває в процесі соціалізації, має дуже велике значення для засвоєння моделей поведінки, розвитку особистості та визначення гендерних ролей та стереотипів. Джерелами набуття дитиною схем стереотипної поведінки є родина, школа, церква, засоби масової інформації, література і мистецтво.

Академічний зміст навчальних програм та планів до недавнього часу був ідентичним для обох статей [3]. Метою уроків мистецтва та праці до реформи системи освіти було навчити учнів базовим практичним та технічним навикам, які можуть бути корисними у повсякденному житті. Такий підхід вважався загальноприйнятим, припускався лише поділ між видами діяльності. Наприклад, у п'ятому класі програма для дівчат включала в себе шиття, у шостому – приготування їжі. Із впровадженням реформи системи освіти в республіці Польща кількість годин уроків мистецтва та праці на четвертому – шостому роках навчання була збільшена, метою навчального процесу визнано розвиток можливостей використання інструментів та устаткування. Хоча академічний зміст прямо не постулює гендерно-специфічну диференціацію, в реальному освітньому процесі така диференціація відбулась.

Подібна ситуація спостерігається і у сфері фізичного виховання. До реформи не існувало поділу за гендерними ознаками до четвертого року навчання. Цим поділом значною мірою нехтували і впродовж наступних років навчання. Ситуація змінилась у пореформений період. Диференціація стала набагато глибшою, що відображено, зокрема і в навчальних програмах. Це стосується, наприклад, таких видів фізичної діяльності у школі, як легка атлетика та командні ігри [1].

Шкільні підручники загалом диференціюють світ дитини відповідно до її віку. Гендерна поляризація при цьому є цілком природною і неминучою. Шкільні підручники на сучасному етапі підкреслюють різницю між двома статями. Стереотипи маскуліної та фемініної поведінки створюються в текстах для читання та вправах шляхом опису схем поведінки, що притаманна двом статям. Щодо чоловічої статі, виховуються такі індивідуальні риси характеру як сила, сміливість, рішучість. Для жінок такими рисами є співчуття, турбота і піклування, емоційність. При традиційному розподілі гендерних ролей в соціальному та культурному сенсі, підручники вище оцінюють роль чоловіка. Кар'єра оцінюється вище, ніж домогосподарство, діяльність у громадській сфері переважає діяльність у приватній сфері.

Вчителі мають великий вплив на визначення гендерних ролей. Різниця в очікуваннях учнів описана в роботі К. Конаршевського [4]. Результати дослідження інтерпретуються

наступним чином: вчителі дають хлопцям і дівчатам різні типи завдань. Хлопцям притаманна схильність до завдань, у яких необхідним є вирішення проблеми, дівчата тяжіють до виконання вправ. Набуття навичок вирішення проблемних питань виховує незалежність думки.

Застосування гендерного підходу допомагає дитині швидше і краще ідентифікувати себе в оточуючому світі. Вважаємо, що врахування проблемних питань впровадження гендерного підходу при реформуванні освітньої системи Польщі сприятиме подальшій розробці моделі реформування освіти в Україні.

ЛИТЕРАТУРА

1. Bilinska-Suchanek E. Development of boys' education in Poland [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.grimus.or.at/helden/outcome/Poland_english_final_version1.pdf
2. Czarnecki K. Szkolna wiedza pojęciowa uczniów klas początkowych / Kazimierz Czarnecki. – Katowice : Śląsk, 1995. – 471 c.
3. Janicka K. Kobiety i mężczyźni w strukturze społeczno-zawodowej : podobieństwa i różnice // A. Titkow i H. Domański (red.), Co to znaczy być kobietą w Polsce. – Warszawa : IFiS Publishers, 1995. – 310 c.
4. Konarzewski K. Problemy i schematy. Pierwszy rok nauki szkolnej dziecka / Krzysztof Konarzewski. – Poznań : Akademos, 1991. – 256 c.